

2017-03-16

Norrköpings kommun
Stadsbyggnadskontoret
Fysisk Planering
601 81 Norrköping
fysiskplanering@norrkoping.se

Synpunkter på samrådsförslag för detaljplan Marmorbrottet 1:21 inom Kolmården i Norrköpings kommun

Diariennr SPN 2016/0351 214

Sammanfattning

Naturskyddsföreningen anser att berg- och dalbanan Wildfire är olämpligt placerad i den riksintresseklassade Kolmårdsbranten. Enligt expertutlåtanden hotar Wildfire god bevarandestatus för Berguv och Pilgrimsfalk som häckar i området. Wildfire är också olämpligt placerad i det riksintresseklassade friluftsområdet främst på grund av buller och skrik från banan. Friluftslivet i Marmorbrottets naturreservat och Natura 2000-område blir lidande på ett oacceptabelt sätt.

Om man i tillståndsprocessen kommer fram till att banan kan vara kvar behöver följande åtgärder vidtas:

- Trafikfrågorna vid huvudentrén detaljplaneläggs så att en miljöanpassad och trafiksäker miljö skapas.
- Natuvärdesinventeringar genomförs under vår- och sommartid när intressanta arter kan inventeras.
- Bestämmelse ”marklov” införs för ytterligare påverkan på naturmiljön inom planområdet
- Redan påverkad mark naturanpassas.
- Kompensatoriska åtgärder vidtas för den skada banan gör på natur- och friluftsliv.

Bakgrund

Kolmårdens Djurpark invigdes 1965. Syftet med parken var då att visa djur i Kolmårdsnaturen. Ingen detaljplan finns för parken.

Djurparken ligger till stor del i riksintresseklassade områden för naturvården.

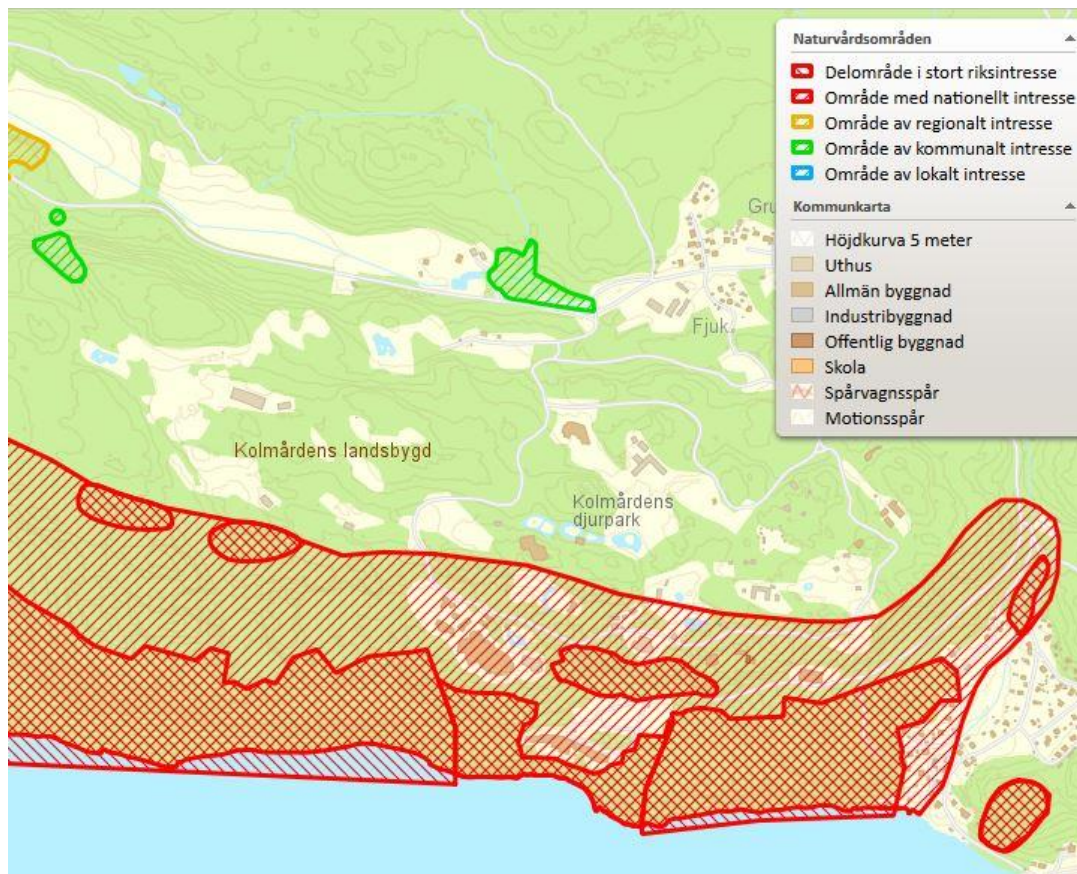

Fig 1. Naturvårdsområden. Från kommunens naturvårdskarta.

Hela området från Kvarsebovägen ner till Bråviken är utpekad som riksintresse för friluftsliv. Det är ett värdefullt område för friluftsliv. Slingor av Östgötaleden går ner till Bråviken.

Bråvikenförkastningen domineras av hällmarkstallskog. På flera platser av urskogskaraktär. Marken är oftast storblockig och kuperad med vackra renlavhällar och bitvis mycket blåmossa. Förkastningen är sydvänd och i berggrunden finns urkalksten vilket ger området en unik flora och fauna.

I Kolmårdsbranten häckar ett av Östergötlands sju par pilgrimsfalkar. Arten är rödlistad i kategorin nära hotad, NT. Återkolonisering av arten i Östergötland går långsamt, så det häckande paret i Kolmårdsbranten är mycket viktig. De är känsliga vid häckning. Höga och bullrande anläggningar riskerar att störa både falkarna och deras bytesdjur.

Berguv är också rödlistad i kategorin nära hotad, NT. Den häckar i Kolmårdsbranterna. Arten har en negativ populationsutveckling i Sverige. De är ytterst känsliga för störningar. Pilgrimsfalk och berguv konkurrerar om reviren. Berguven brukar vinna i konkurrensen.

År 2005 fastställdes Marmorbrukets Natura 2000-område. Se fig 3. I reservatsbestämmelsernas beskrivning av området anges att området är välbesökt av såväl fritidsfiskare, badgäster som flanörer som njuter av kultur och natur. År 2012 bildades Marmorbrukets naturreservat. Se fig 2 och 3.

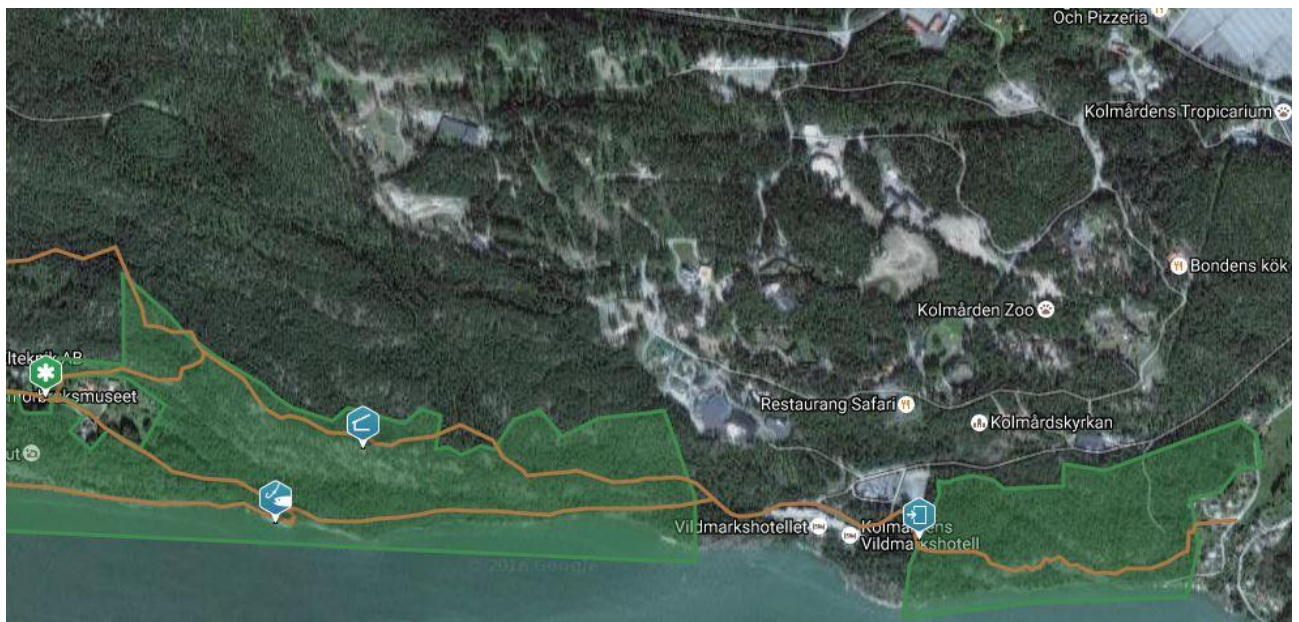

Fig 2. Marmorbrukets naturreservat med vandringsleder.

Fig 3. Natura 2000-området är blåskrafferat.

Parken har på senare år utvecklats mer och mer till en nöjespark med åkattraktioner och evenemang. 2015 öppnades Bamses Värld. Bamses hus, utomhusteater, butik, restaurang med mera byggdes inom "djurhållningsanläggning" enligt bygglovet för husen. Bygglovet togs på delegation utan att vara uppe för beslut i Bygg- och miljöskyddsnämnden. Sommaren 2015 blev trafikbesvären extra stora och besöksrekord slogs. Ljud från teaterföreställningarna och berg- och dalbanan i Bamses värld stör de närboende och ljudet hörs flera kilometer runt parken. Djurparkens ägare har ambitionen att öppna en ny attraktion varje år för att locka fler besökare. Satsningen på berg- och dalbanan Wildfire gjordes för att locka barnfamiljer med äldre barn och en ny kundgrupp för övrigt. Man siktar på att få 1 miljon besökare per år. Djurparken är den mest besökta turistattraktionen i länet.

Åkattraktionerna i Djurparken har inte bygglov. De har setts som en komplettering. Nordväst om Delfinariet finns berg- och dalbanan Delfinexpressen och Gungan. I Bamses värld finns en berg- och dalbana och fler attraktioner är på gång.

April 2014 hölls en presskonferens där planerna för Wildfire presenterades. Mark köptes in nordväst om Delfinariet och Djurparkens staket flyttades ut. Skog avverkades inom ett stort område, marken bereddes och flera hundra plintar monterades på plats innan man fick bygglov.

Maj 2015 fick Djurparken bygglov för byggnaderna i Bamses värld. Det gäller butik, restaurang, teaterbyggnad, wc-byggnad och Bamses hus. Bygglovets gavs ”inom befintlig djurhållningsanläggning” i Djurparken. I ansökan för bygglovets specificeras objektet som djurhållningsanläggning. Åkattraktionerna i Bamses värld har inte bygglov.

Augusti 2014 gjordes en naturvärdesinventering i banområdet. Marken var redan kraftigt påverkad av trädgårdar, markarbeten och grundläggningar för banan. En miljökonsekvensbeskrivning togs fram utan samråd enligt miljöbalken.

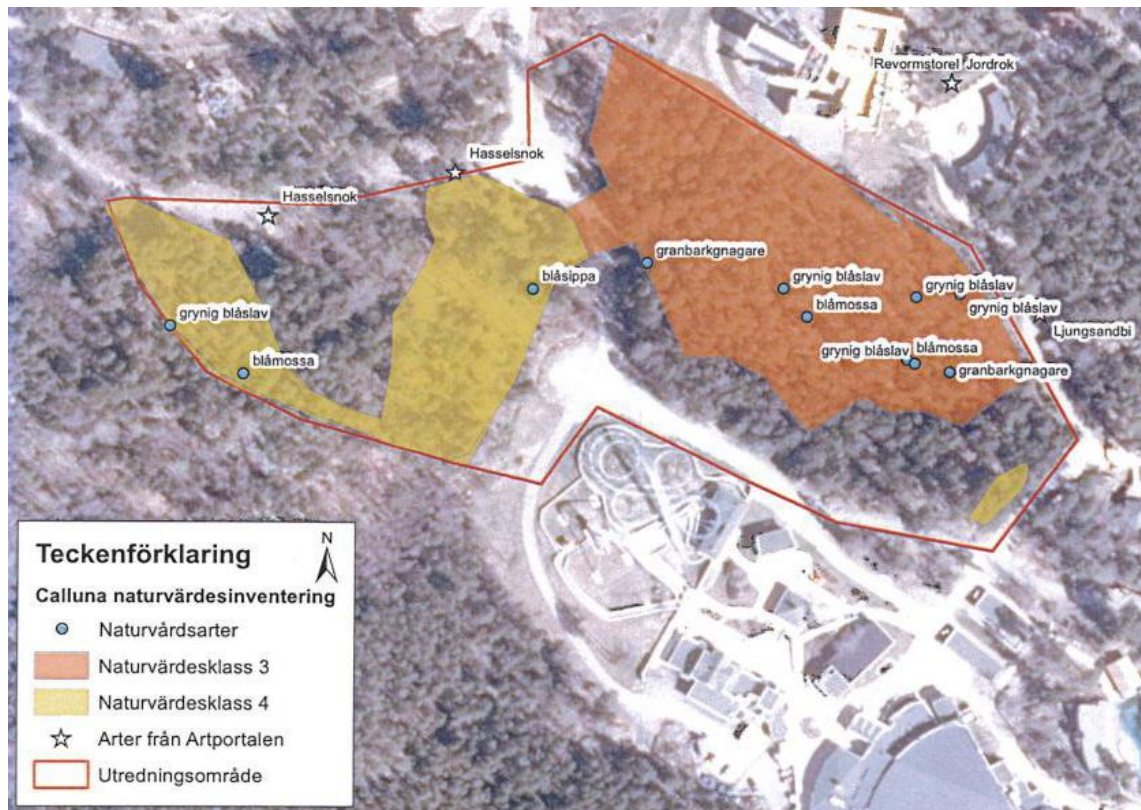

Fig 4. Från naturvärdesinventeringen augusti 2014. Fynd av arter från Artportalen är markerade med stjärna.

Fig 5. Direkt söder om berg- och dalbanans västra del finns en våtmark som troligtvis är lämplig biotop för stor vattensalamander. Bild från mars 2016 då det låg is i våtmarken.

Fig 6. Direkt i anslutning till våtmarken finns sydvänd storblockig terräng. Det är en tänkbar lokal för övervintring för stor vattensalamander.

Fig 7. Massor från banans markberedning har fyllts ut i våtmarken. Bild från november 2016.

Fig 8. Kraftig markberedning har gjorts för att bygga banan. Sparade träd har fällt i stormarna. Bilden är tagen mars 2016 och visar banans västra del under byggnation.

I september 2014 föll en dom i Växjö Tingsrätt Mark- och miljödomstolen Mål M 4211-11. Domen tillåter Djurparken att ta vatten från Lövsjön norr om Djurparken. Som motivation anges att det i dammarna i Djurparken finns rödlistade arter såsom vitkindade gäss och mindre och större vattensalamander.

I oktober 2014 beviljades Wildfire bygglov. I september lämnade Djurparken in en anmälan till Länsstyrelsen om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Klartecken för byggnadsarbetena gavs i oktober av Länsstyrelsen. De hänvisade till MKBn som konstaterar att Hasselsnoken endast kommer att påverkas försumbart. I beslutet skriver Lst att de inte har kunnat identifiera några ytterligare naturvärden. Länsstyrelsen klandrar också Djurparken för att de startat byggåtgärderna innan samråd skett.

December 2014 inhiberade Länsstyrelsen byggarbetena i väntan på att överklagandena av bygglovet skulle avgöras.

Januari 2015 utfärdade Bygg- och miljöskyddsnämnden en byggsanktionsavgift på 440 000 kr eftersom byggarbetena hade påbörjats innan startbesked. Tjänstemännen förordade en dubbelt så hög avgift eftersom skadorna på marken var så stora innan bygglov och startbesked gavs. Ett interimistiskt startbesked gavs. Det gäller tills överklagandet av bygglovet upphört.

Februari 2015 upphävde Länsstyrelsen bygglovet och beslutade att en detaljplan behöver göras innan bygglov kan ges. Beslutet kan man läsa här

<http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/403-11066-14%20Marmorbrottet%201%2011%20m%20fl.pdf>

Länsstyrelsen menar att påverkan på riksintresset för friluftsliv enligt 3 kap MB och riksintresset för rörligt friluftsliv enligt 4 kap MB samt på naturreservaten blir betydande. Det finns områden inom riksintressena där den ekvivalenta ljudnivån uppgår till 50 dBA istället för maximalt 35 dBA. Visuellt påverkas också upplevelsevärde. Beslutet överklagades av Djurparken.

Juni 2015 fastställde Mark- och miljödomstolen bygglovet. Byggarbetena återupptogs på Djurparkens egen risk. Närboende begärde och fick prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen.

Under 2015 öppnades Bamses värld och parken fick ett besöksrekord på 740 000 besökare under året. Trafikbesvärerna blev svåra under högsäsongen. Bilkö sträckte sig från E4:an till Djurparken. Närboende och personer som utövar friluftsliv flera kilometer kring parken besvärar av ljud från teater och åkattraktioner i Bamses värld. Utomhuskonserter hålls dessutom i området nordväst om Delfinariet. Ljudet är mycket högt i Marmorbrukets naturreservat intill.

2016 öppnades en ny parkering med separat entré till Djurparken väster om stora parkeringen och huvudentrén. Svåra trafiksituationer noterades med gående och cyklande mellan parkeringarna vid Kvarsebovägen. Bussar blockerar korsningen och vägen till Vildmarkshotellet med mera.

I juni togs berg- och dalbanan i drift. Byggnadsnämnden beslutade om ett interimistiskt startbesked som upphör när överklagandena för bygglovet upphört.

27 okt 2016 upphävdes bygglovet av Mark- och miljööverdomstolen. Domen kan man läsa här <http://www.markochmiljooverdomstolen.se/Domstolar/markochmiljooverdomstolen/P%206782-15%20Dom%202016-10-27.pdf>

I korthet innebar domen att

1. Trafikfrågorna kräver en detaljplan.
2. Det råder osäkerhet om bullerstörningarna från banan.
3. Det går inte att utesluta att rödlistade djurarter påverkas av berg- och dalbanan.
4. Det kan antas att berg- och dalbanan medför en betydande miljöpåverkan.
5. Prövningen av berg- och dalbanan borde föregås av detaljplanering där banans miljöpåverkan kan belysas, möjliga åtgärder för att förebygga, hindra eller motverka den eventuella negativa miljöpåverkan.

Arbete med en detaljplan för banområdet startade omedelbart. 16 feb 2017 lades förslag på detaljplan för banområdet ut på samråd. Figur 9 visar plankartan.

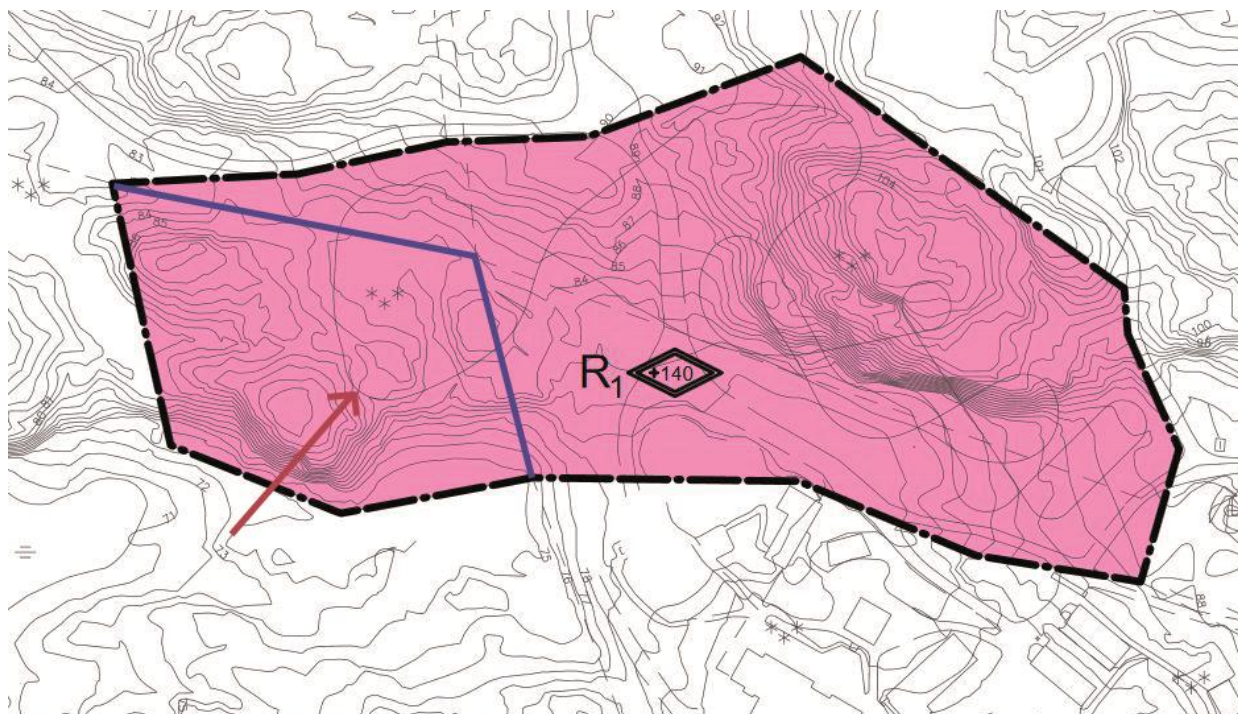

Fig 9. Plankartan från samrådshandlingarna februari 17. Röd pil visar linjen för bansträckningen. Blå linjer visar tidigare sträckning av staket kring Djurparken och förmodad tidigare fastighetsgräns.

Berg- och dalbanan har medvetet placerats i utkanten av Djurparken så att ljudet från den inte ska störa Djurparkens övriga delar. Banans första utförlöpa är vänd åt väster mot en dalgång. Vid närmaste höjd västerut ligger Marmorbrukets naturreservat och Natura 2000-område.

R1 betecknar Djurpark, berg- och dalbana får finnas. +höjden betecknar högsta totalhöjd över nollplanet. Inga övriga bestämmelser förelås för utformningen av området. Kvarvarande skog inom planområdet ska alltså kunna avverkas.

I planhandlingarna refereras till en nyligen utförd naturvärdesinventering av hela djurparkenområdet: Press, A. Rosenqvist O (2016). Inventeringen är i sin ursprungliga utformning belagd med sekretess eftersom den innehåller uppgifter om rödlistade arter. En bearbetad version av utredningen benämnd Naturvärdesinventering av Kolmårdens djurpark, underlag för naturvärdesbedömning och detaljplanearbete Calluna AB, daterad 2017-02-15 blev tillgänglig 20 feb. Inventeringen gjordes 9-14 november 2016 då det låg drygt 5 cm snö på marken vilket gör att inventeringen inte uppfyller standarden för naturvärdesinventeringar. Rapporten konstaterar att en inventering under sommarmånaderna skulle sannolikt ge intressanta fynd. I rapporten kan man också läsa att området där berg- och dalbanan byggts ligger nära ett större sammanhängande område med höga naturvärden och hade innan exploateringen en liknande karaktär med hållmark med gamla tallar samt varierad topografi med skrevor och branter.

Det anges i naturvärdesinventeringen att hasselsnok förmodligen har en ganska stor population i området där Djurparken ligger och större vattensalamander förekommer bland annat i några av de vatten som skapats i och i anslutning till djurhäggen. Hasselsnoken och större vattensalamander ingår i art- och habitatdirektivet och har beteckningen N som kräver noggrant skydd. Det föreslås i naturvärdesinventeringen att ett antal områden i Djurparken undantas från framtida exploatering så att hasselsnoken och större vattensalamander gynnas genom en eventuell kompensatorisk åtgärd för bygget av Wildfire.

En publik version av rapporten Sammanfattning och bedömning av skyddade arter, Calluna, 2017-03-06 blev tillgänglig 2017-03-09. Rapporten behandlar observerade och förmodade skyddsvärda arter inom parkområdet och omgivande landskap. Följande arter har observerats: Hasselsnok, större vattensalamander, berguv, spillkråka, gröngöling, mindre hackspett, bivråk, havsörn, nattskär, vitkindad gås, kungsfågel, pilgrimsfalk, duvhök, stare, talltita, grå flugsnappare, gråsparv, järnsparv, kråka, domherre, gulsparv, tornseglare och fladdermöss.

Det konstateras i planhandlingarna att Djurparkenområdet är till 80 % exploaterat. 20 % av den ursprungliga naturen är kvar. Naturen har dock kraftigt gallrats ut. Naturskyddsföreningen har med brev och uppvaktnings hos Djurparken påtalat det negativa med detta. Naturvärdesinventeringen från 2016 har kartlagt 56 områden med naturvärdesklass. En kompletterande inventering av berguv ska göras våren 2017.

Till planhandlingarna hör en miljökonsekvensbeskrivning. Den konstaterar att om fler områden tas i anspråk av Djurparken västerut, såsom Översiktsplan Landsbygden anvisar, kan det strida mot artskydds- och Natura 2000-bestämmelserna.

Anvisningar om högsta bullernivå i friluftsområden finns angivna i Naturvårdsverkets rapport 6538 Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller. Dagtid mellan 06-18 bör inte bullernivån överstiga 40 dBA. Kväll, natt och dagtid lör-, sön- och helgdagar inte överstiga 35 dBA

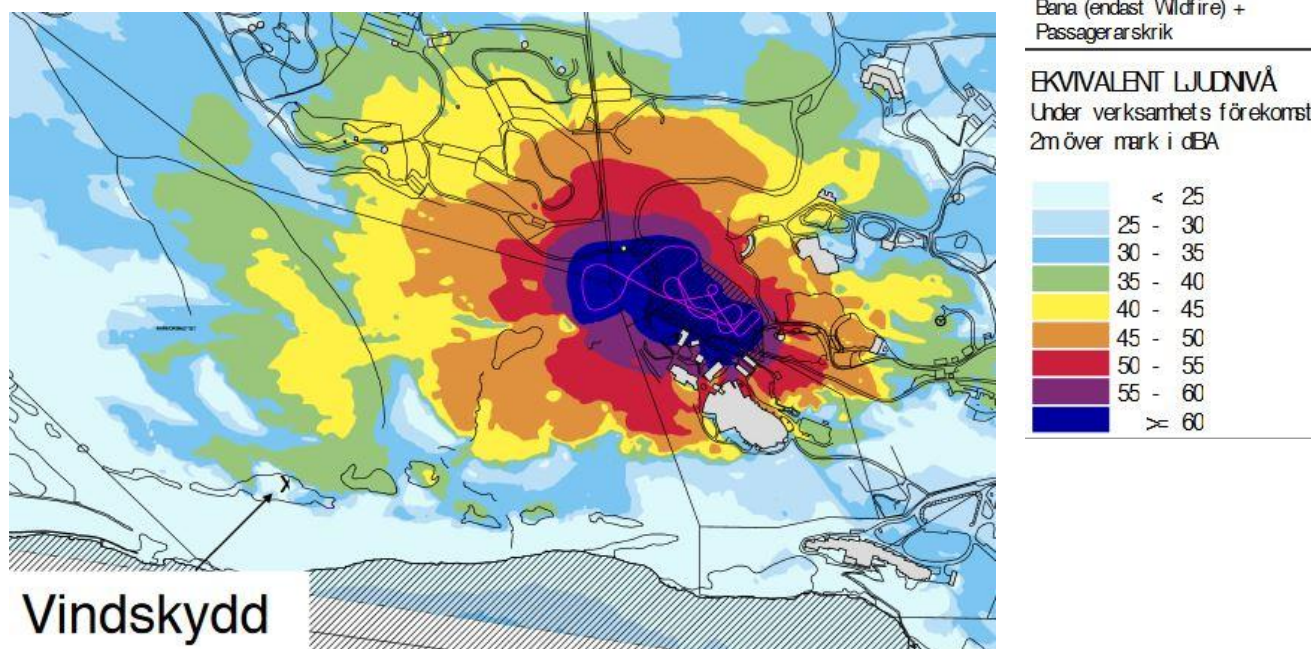

Fig 10. Beräknad bullerutbredning av berg- och dalbanan. Från miljökonsekvensbeskrivningen.

Enligt Artskyddsförordningen ska ett antal uppräknade hotade djur och växter skyddas. Inom och nära Djurparken finns några av dessa arter. Inför en påverkan på dessa arter ska verksamhetsutövaren samråda med Länsstyrelsen. Om god bevarandestatus inte kan garanteras ska dispens från Artskyddsförordningen sökas. Dispens kan bara ges till överskuggande samhällsintressen. Med samhällsintresse menas till exempel militära anläggningar eller åtgärder för att göra en trafikfarlig korsning säker. Privata intressen kan inte få dispens.

Naturskyddsföreningens synpunkter

Naturskyddsföreningen anser att det är olämpligt att bygga en berg- och dalbana på platsen eftersom skyddsvärd natur och friluftslivet påverkas på ett oacceptabelt sätt.

Påståendena i miljökonsekvensbeskrivningen att gynnsam bevarandestatus för berguv och pilgrimsfalk inte påverkas stämmer inte med expertutlåtanden som lades fram vid Mark- och miljööverdomstolens förhandlingar från Lars Gezelius, Lars Hedenström och Peter Hellström. De menar att Kolmårdsbranterna inte tål störningar av en stor berg- och dalbana om arterna ska fortleva. Kompletterande undersökning av berguv ska göras senare under vår och sommar 2017. När den är gjord är det mer möjligt att dra slutsatser om berguvs bevarandestatus i området.

Miljökonsekvensbeskrivningen framför argumentet att naturreservatet redan är bullerpåverkat av befintliga attraktioner nordväst om Delfinariet och att berg- och dalbanan inte tillför så mycket högre bullernivåer. Även Bamses värld påverkar ljudbilden anges i miljökonsekvensbeskrivningen. Naturskyddsföreningen menar att man inte kan använda övriga åkattraktioners buller som argument att Wildfire också kan bullra. Är det så att övriga åkattraktioner och utomhusaktiviteter med högtalare ska tillåtas bullra mer än Naturvårdsverkets gränsvärden borde detta stödjas av detaljplaner för övriga attraktioner i Parken först.

En bättre redovisning behöver göras av mark- och naturförhållandena i planområdet innan trädfällning, markberedning och grundläggning gjordes. I naturvärdesinventeringen påstås att Wildfire-området mestadels består av magra, artfattiga hållmarker med ringa intresse för salamandrar och ormar. Våtmarken/kärret med rester av öppna vattenytor belägen i södra delen avfärdas likaså som mindre värdefull för större vattensalamander. Påståendet i rapporten saknar grund i form av en riktad inventering med syfte att belägga förekomst av groddjur i området. Man

bör ställa frågan var större vattensalamander lekte innan dammarnas tillkomst i Djurparken. Befintliga naturliga våtmarker i området hade troligtvis en stor betydelse.

Naturvärdesinventeringen är gjord under en olämplig tidpunkt med snö på marken. Den har inget bevisvärde för boplatser eller övervintringsmiljöer för vare sig hasselsnok eller större vattensalamander. Angående större vattensalamander och andra förekommande groddjur påvisar naturvärdesinventeringen endast lämpliga lekmiljöer, det vill säga de dammar i området som djuren nyttjar under kort tid av året, i maj till juni. Ingen analys är genomförd om djurens möjliga vandringsvägar och livsmiljöer under övriga året. Därutöver saknas det uppgifter om övriga groddjur som är möjliga att påträffa i området, såsom mindre vattensalamander, vanlig groda, åkergroda (som även är listad och skyddad i habitatdirektivet) samt vanlig padda.

I miljökonsekvensbeskrivning avsnitt 9.1.2 bedöms att planområdet inte är en särskilt lämplig livsmiljö för hasselsnok och större vattensalamander. Naturskyddsföreningen håller inte med om denna bedömning. Se fig 4 där fynd av hasselsnok inom banområdet är registrerade. Fig 5 och 6 visar lämpliga miljöer för hasselsnok och större vattensalamander i och i direkt anslutning till banområdet.

Djurparken har i miljökonsekvensbeskrivningen förklarat att banområdet ligger strategiskt till för Parkens anläggningar. Om inte berg- och dalbanan hade byggts så hade andra anläggningar byggts, hävdar företrädare för Djurparken. Naturskyddsföreningen menar att detta inte är ett argument med bäring. Alla byggåtgärder i naturvärdesklassad mark behöver miljöprövas.

Ljudutbredningskartorna saknar markeringar av Djurparkens gränser och gränserna för Marmorbröttets naturreservat och Natura 2000-områden. Det är därför svårt att bilda sig en uppfattning om vilka områden som påverkas av buller över 35 dBA. Eftersom hela området är utpekad som riksintresse för friluftslivet menar Naturskyddsföreningen att all mark fram till Djurparkens staket ska betraktas som friluftsområde som inte får ha högre ljud än 40 dBA dagtid på veckodagar eller 35 dBA kvällar, nätter och helgdagar.

En redogörelse för ekosystemtjänsterna för planområdet och dess närhet saknas. Sverige har satt upp som etappmål för att uppnå miljömålet Biologisk mångfald att ekosystemtjänsterna ska vägas in i olika typer av planer.

Om man i tillståndsprocessen kommer fram till att banan kan vara kvar behöver följande åtgärder vidtas:

- Trafikfrågorna vid huvudentrén detaljplanläggs så att en miljöanpassad och trafiksäker miljö skapas.
- Naturvärdesinventeringar genomförs under vår- och sommartid när intressanta arter kan inventeras.
- Bestämmelse ”marklov” införs för ytterligare påverkan på naturmiljön inom planområdet
- Redan påverkad mark naturanpassas.
- Kompensatoriska åtgärder vidtas för den skada banan gör på natur- och friluftsliv.

Föreslagen detaljplan som bara täcker området för själva berg- och dalbanan är inte förenlig med mark- och miljööverdomstolens dom från oktober 2016. I domskälen fastslås att detaljplan behöver göras för trafikfrågorna. De åtgärder som vidtas för att förbättra trafiksituationen räcker inte. Det kommer fortsätta att vara trafikkaos med uppenbara trafikfaror om inte gång- och cykeltrafiken får egna banor, på- och avstigningsplatser ordnas för turistbussar och bilar, göra det möjligt för bussar att svänga in och ut från vägen till Vildmarkshotellet utan att blockera övrig trafik med mera. I planbeskrivningen avfärdas behovet av gång- och cykelbana utefter Kvarsebovägen med att få gå och cyklar där idag. I planbeskrivningen finns inget resonemang om hur mycket en sådan bana skulle användas om den fanns. En betydande GC-trafik från Krokek till Djurparken, Vildmarkshotellet och naturreservaten anser Naturskyddsföreningen är trolig.

Det redovisas inte i handlingarna hur gränsen till Djurparken har gått innan banan byggdes. Markköp och utvidgning åt sydväst har gjorts.

En granskning av underlagsmaterialet till miljökonsekvensbeskrivningen har för Naturskyddsföreningen försvårats eller omöjliggjorts eftersom vissa rapporter är belagda med sekretess. Det innebär att Plan och bygglagen 5 kap 11c§ och 12§ inte efterföljs. Enligt paragraferna ska planeringsunderlag som har betydelse för bedömning av förslaget vara tillgänglig under samrådstiden.

Följande detalj i planbeskrivningens text har vi upptäckt:

Sid 7. Art- och områdesskydd. ”Bråvikens förvaltningssystem” måste vara ”förkastningssystem” !

Stefan Arrelid
Naturskyddsföreningen Norrköping
Ordförande
stefan.arrelid@telia.com tel 072-728 20 75

Postmottagare
Stefan Arrelid
Fjärdingstad Hestadback
61029 Vikbolandet

Information om Naturskyddsföreningen
<http://snfnorrkoping.se/>